

ДОЖДЕЛКА

журнал для детей

ГОД IX СЕРПЕНЬ-ОКТОБЕРЬ, 1962 Ч. 8-9 (96-97)

THE RAINBOW
A CHILDREN'S MAGAZINE

Орест Мартинович з Вінніпегу (Канада) прислав нам таке спростування:

Дорога „Веселко"! В числі за лютий ц. р. я прочитав листа Тараса Ковальчишина з Вінніпегу, в якому він пише, що „в нашому містечку немає української школи". Я також живу у Вінніпегу і хочу спростувати, що в нас є кільканадцять „Рідних Шкіл", в яких учаться української мови, історії, географії коло 1300 дітей. Я сам є учнем 5-ої класи „Рідної Школи" при читальні „Просвіти". Школа має вісім класів із стома учнями. Пишу цього листа, щоб ніхто не думав зле про „український Вінніпег".

Відповідь Редакції: Дорогий Оресте! Добре, що пильно читаш „Веселку" і сташ в обороні свого міста, в якому живеш. Ми перевірили листа Т. Ковальчишина. Він пише про містечко Ніпіген (Онт., Канада), а не про Вінніпег, як помилково надруковано в лютьневому числі „Веселки". Одначе, прикро нам, що у Вінніпегу стільки українських шкіл і стільки учнів, а так мало передплатників „Веселки". — Вітаємо щиро!

1. ХРЕСТИКОВА ЗАГАДКА

Уклала Олена Кукурюза, учениця 5-ої класи в Міннеаполісі, Мінн.

На місце рисок і хрестиків вставте відповідні букви, щоб вийшли такі слова:

```

— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —
— — — × — — —

```

1. Місто в Україні
2. Наша батьківщина
3. Новий світ
4. Місто в Чехії
5. Той, що косить
6. Місто в Польщі
7. Дитячий журнал
8. Місто в Галичині
9. Має людина на лиці
10. Шпиль у Карпатах
11. Починається день
12. Гуцульський талок
13. Місто в Канаді

Букви на місці хрестиків, читані згори вниз, дадуть ім'я і прізвище найбільшого українського поета.

2. ЩО ЦЕ?

Нога одна,
На ній — золота голова,
Куди сонце — туди й вона?

— * —

3. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ

- а) Не куц, а з листочками, не сорочка, а пошта, не людина, а розповідає.
- б) Кожний скільки треба бере, а все залишається.
- в) Носимо їх багато літ, а рахунку не знаємо.
- г) Два брати через грядку дивляться, а ніколи один одного не бачать.
- г) Один говорить, двоє дивляться, двоє слухають. Що це?

— * —

4. РЕБУСИКИ

— ** —

РОЗГАДКИ ЗАГАДОК ЗА ЧЕРВЕНЬ-ЛИПЕНЬ 1962 р.: 1) **ЩО ЦЕ?** I. Дараба, порон, пліт; II. Болото; III. Голка й шитка; IV. М'яч; V. Плуг. 2) **УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ЗАГАДКИ:** а) Мітла; б) граблі; в) Ключ у замку; г) чоботи, черевики. 3) **ШАРАДА:** кит — ай, Китай. 4) **ЛОГОГРИФИ:** а) кора — кобра; б) Нерон — неон.

ВІДНОВЛЯЙТЕ ПЕРЕДПЛАТУ НА „ВЕСЕЛКУ"! ПРИБЛУДИТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!

ЖУРНАЛ ДЛЯ ДІТЕЙ КОЖНОГО ВІКУ

з кольоровими ілюстраціями виходить кожного місяця у Видавництві „Свобода" заходами Українського Народного Союзу. Редагує Колегія з членів Об'єднання Працівників Дитячої Літератури. Річна передплата становить у ЗДА — 4.00 дол., у інших країнах — рівновартість цієї суми. Ціна окремого числа — 40 центів. Ціна подвійного числа — 60 центів.

Адреса: "SVOBODA" — 'Veselka,' P. O. Box 346
Jersey City 3, N.J., U.S.A.

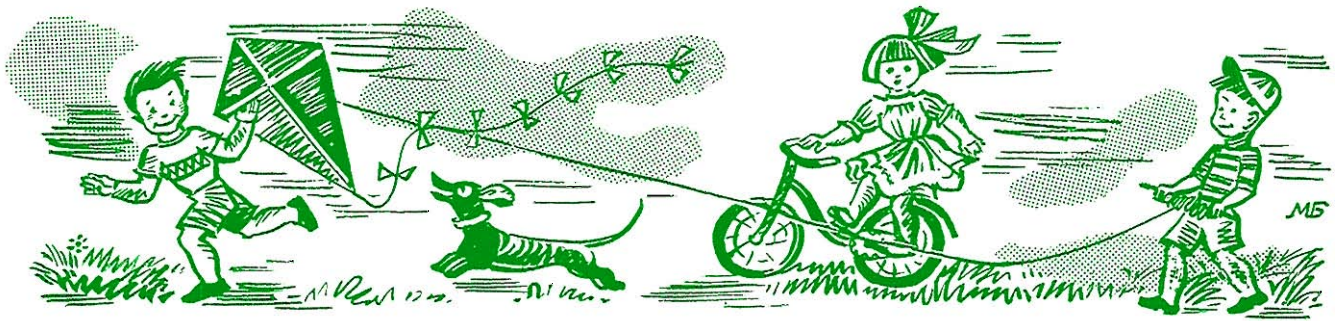
Редакція застерігає собі право виправляти прислані авторами матеріали. Передруки нових творів і ілюстрацій, розміщених у „Веселці", тільки за попередньою згодою Редакції й Видавництва та за поданням джерела.

Обкладинка роботи Л. Гудалока. Розділові заставки М. Бутовича, Е. Козака, П. Холодного.

"THE RAINBOW" — "VESELKA"
published monthly by the Ukrainian National Association
81-83 Grand Street — Jersey City, N.J.
Subscription \$4.00 per year.

Entered as Second Class Matter at Jersey City, N.J.

Ілюстрація на обкладинці:
Юрій Козак — Хлопчик і стрибунець
(До оповідання на стор. 4-ій)

Уляна ДЗЬОБА — новачка з роя „Сині Проліски”, Воффало

В ХАТІ І НАДВОРІ

В хаті просто не сидиться,
Бо надворі все в цвіту...
Навіть завжди сонна киця
Хоче плигати в саду.

Підповзла під двері спритно
Й дуже жалісно нявчить:
„Та надворі ж — сонцесвітно...
Ой, пустіть мене, пустіть!”

Що робити з нею маю?...
От, до киці я спішу,
Я їй двері відчиняю,
А сама на став біжу.

Гук і галас над водою,
Сяють бризки золоті,
Невгамовною юрбою
Діти плещуться в воді.

А навколо — берегами,
Де рясні сади ростуть,
За пташиними піснями
Нічогісінько не чуть.

Гук і галас безнастанні
Не втихають ні на мить...
Ми з пташками у змаганні:
Хто кого перелящить?

Михайло МАМОРСЬКИЙ

ІЗ ТАБОРУ ДОДОМУ

Скінчилися вакації, безжурні дні дозвілля,
І ми вернулися з лісів, де повно квітів, зілля,
Співаючи приїхали із табору додому
Із соняшними блисками у серці молодому.

Спасибі, татку, матінко, за ваш чудовий вчинок:
У табір ви послали нас на літній відпочинок!
Спасибі вам, виховники, і братчики, й сестрички,
За рік дай Боже стрінутись у таборі край річки!

Прощайте, дні, мов золоті, усміхнені хвилини,
З вас кожна в нашій пам'яті залишиться, не згине,
І в серці цілий рік згадки цвістимуть, наче квіти,
І дивну казку чарівну ліс буде нам шуміти.

Привіт тобі, палкий привіт, ласкава школо-мати,
Сьогодні йдем до тебе всі поклін тобі віддати
І просимо: прийми, навчай, виховуй, рідна школо,
Щоб українське серце в нас повік не прохололо.

ЯК ПЕТРУСЬ ЛОВИВ КОНИКА-СТРИБУНЦЯ

— Цір! Цір! Цір! — грає у траві Коник-Стрибунець.

Петрусь йому каже:

— Годі тобі грати, у таку погідну днину в траві дармувати. Я тебе спіймаю, до візочка запряжу, і тягни, як ти коник.

Як же того Коника спіймати? Тяжка це праця.

— Цір-там! Цір-тут! — Петрусь кинувся, накрив щось шапкою й питається:

— Ти Коник? Признавайся!

Під шапкою щось чорне витріщило очі.

— Ти Коник! Адже стрибаєш!

— Ні, я Жабка! Коник має крила . . .

— Не треба мені Жабки, йди з моєї шапки!

Жабка весело скочила в воду, а Петрусь далі шукає Коника-Стрибунця. Тяжка це праця!

— Цір-там! Цір-тут! — Петрусь кинувся, накрив щось шапкою і питається:

— Ти Коник? Признавайся! Адже болончасті крила маєш!

— Ні, я Метелик. Мої крила, хоч і з болонки, та кольорові. А його зелені.

Метелик полетів, а Петрусь далі шукає Коника-Стрибунця. Тяжка це праця.

— Цій-там! Цір-тут! — Петрусь кинувся, накрив щось шапкою і питається:

— Ти Коник? Признавайся! Адже маєш болончасті крила.

— Ні, я Бабка. Коник зелений, а я синя.

— Не треба мені Бабки, йди з моєї шапки!

Полетіла Бабка, а Петрусь шукає Коника. Тяжка це праця.

— Цір-там! Цір-тут! — Петрусь кинувся, шапкою щось накрив і питається:

— Ти Коник? Признавайся!

Ні, я Кобилка! Я дуже подібна до Коника, тому то дехто й називає мене коником. Коник більший від мене, має довгі крила, весь зелений і має дуже довгі вуса.

Хлопець подякував за науку, випустив Кобилку і далі шукає Коника. Тяжка це праця.

— Цір-тут! Цір-там! — Петрусь кинувся, шапкою щось накрив і питається:

— Ти Коник? Признавайся!

Під шапкою ворухнулося щось зелене і, замість відповіді, стрибнуло далеко.

— Ага! Вже сам бачу, що ти Стрибунець!

Коник заграв переможно у траві: Цір-цір! Петрусь підійшов до того місця, звідки розходився голос, і раптом стало тихо.

— Ти притаївся, але я добре бачу. Тут листок, а там ти.

Петрусь кинувся і спіймав. Приглядається, а

це листок. Тим часом те, що Петрусь назвав листком, ворухнулося і стрибнуло в жито.

— Ах, ти обдурив мене! — сказав Петрусь. — У жито не можна йти за Коником, бо потолочу.

Сів хлопчик на стежці біля жита. Так йому шкода стало, — в болоті вивалювався, чоло порізав осокою, а Коника не бачив.

— Коніку! Коніку! Вийди із жита! — просив Петрусь. — Я вже не запряжу тебе до візка, лиш погляну на тебе і на твою скрипку.

А Коник відповів насмішливо зсередини загону:

— Цір! Цір!

Петрусь розплакався. Почула той плач Польова Мавка. Вона була маленька, як мізинний палець. Мешкала в житі і пильнувала, щоб ніхто колосочків не нищив. Мавка підійшла до Коника і сказала:

— Петрусь не хотів нищити моїх колосків. Він чемний хлопець. Вийди з жита, заграй йому, хай не плаче. Як мене не послухаєш, то не пущу тебе ніколи на свій лан.

Мусів Коник вийти з жита і грати Петрусеві. Хлопець протер очі й побачив перед собою великого, зеленого, довговусого Коника. Скрипочки він не мав, а грав, потираючи задніми ніжками об рубці крилець. Ніжки у нього — наче гребінчик із зубчиками, і, коли цими зубчиками він тер об рубці крильця — чути було голосний звук — цір! цір!

— О, вже знаю, як ти граєш! — засміявся Петрусь.

Коник підняв свої вуса і стрибнув у жито.

РОЗУМНА МАТИ-ЖАЙВРОНОК

У полі, серед пшеничного лану, жила в гніздечку родина жайворонків. Коли пшениця виросла велика і стала дозрівати, мати-жайворонок почала непокоїтися. Вона знала, що вже скоро придуть женці жати пшеницю, і їх гострі серпи можуть покалічити її діток.

Кожного ранку мати-жайворонок, вилітаючи шукати поживу для діток, наказувала:

— Уважно дивіться і слухайте, що діється довкруги. Коли повернуся, розкажете, що бачили.

Одного вечора, вернувшись додому, мати-жайворонок застала діток дуже переляканими:

— Ох, матусю, зараз же мусимо звідсіля втікати. Був тут господар, оглянув лан і послав своїх синів просити сусідів, щоб допомогли йому жати пшеницю.

Почувши таке, мати-жайворонок не злякалася. Вона всміхнулася і сказала:

— Якщо господар жде на поміч сусідів, то маємо ще багато часу. Скажете мені, що говорите він завтра.

Другого дня мати-жайворонок знову застала своїх діток у великому переляку.

— Ох, мамо, мусимо негайно втікати звідсіля. Господар послав синів просити свояків — дядьків і тіток, щоб допомогли жати збіжжя.

Але мати-жайворонок знову всміхнулася:

— Якщо господар жде на поміч свояків, то маємо ще досить часу. Скажете мені, що говорите він завтра.

* *
*

Третього дня жайворончєнєтє залицали:

— Ох, матусенько, негайно вибираймося звідсіля. Господар сказав, що його сусіди і свояки не хочуть йому допомагати. Отож, він мусить сам із своїми синами жати пшеницю.

— О, це вже зовсім інакша справа, — сказала розумна мати-жайворонок. — Тепер уже час вибиратися звідсіля на інше місце.

В. ДАНИЛОВИЧ

Ілюстрація Юрія КОЗАКА

РІЧКА, М'ЯЧИК І МАРІЧКА

Біжить, хлюпоче річка,
І бігає Марічка, —
Марічка має м'ячик,
Він плигає і скаче.
І раптом — скік у річку!
Розплакалась Марічка:
— Ой, втопиться мій м'ячик! —
Марічка плаче-плаче...

Не плач, не плач, Марічко!
Твій м'ячик любить річку,
Він плавати уміє!
Поглянь, як м'ячик мие
Своє червоне личко!

Хлюп-хлюп-хлюп-хлюп водичка,
Скупався м'ячик в річці,
І знову по травичці
Скік-скок біжить Марічка,
І плигає і скаче
Скік-скок червоний м'ячик.

КАРПАТИ

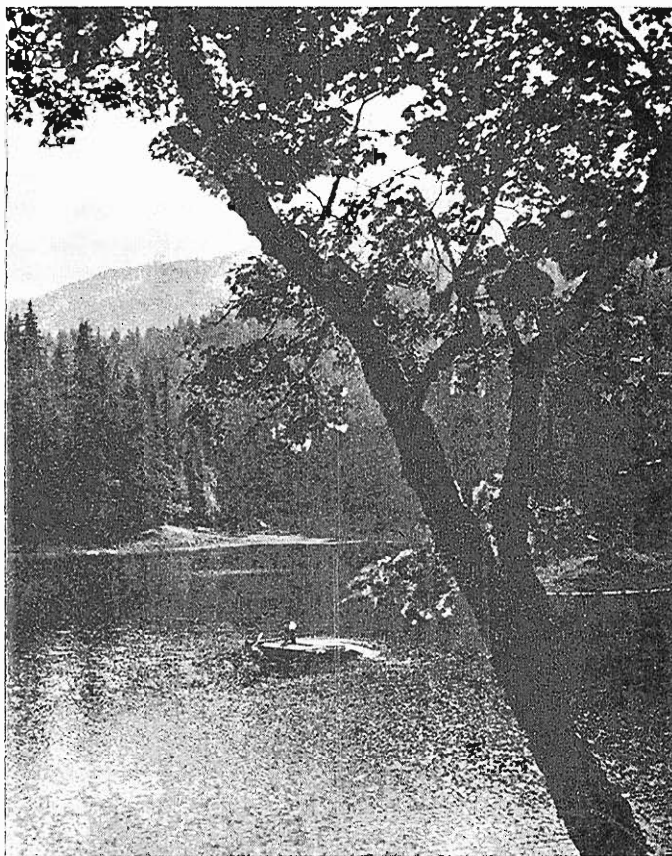
Яка краса! Верхи зелені,
Широкі лагідні хребти,
Між гір шумлять річки студені,
Несуть смерекові плоти.

Киплять в проваллях водоспади,
Злітаючи з камінних стін,
Шовково стеляться левади.
Хвилюють трави полонин.

Дрімє в хмарах Черногора.
Княгиня пишна гордых гір —
Трембіти грають їй по горах,
В яругах виє дикий звір.

Співає ліс на повні груди.
Лунає щебетом пташат —
Хто раз тут був, той не забуде
Уже ніколи гір Карпат!

Гірське озеро Синебар на Закарпатті

НАШІ ЛЮБИ, ВИСОКІ КАРПАТИ

— Тату, куди поїдемо на вакації? — питається Данилко.

— Поїхали б у наші чарівні українські гори Карпати. Але покищо можемо полетіти туди тільки думкою-мрією.

Ось, дивись на мапу України. В південно-західній її частині простяглася луком темнобронзова смуга — це й є Карпати. У цих горах споконвіку живуть українські племена: на заході — лемки від ріки Попраду до джерел ріки Сяну і Ужа, на схід від лемків — бойки від Сяну по ріку Лімницю, а далі — гуцули від Лімниці аж поза ріку Черемош.

Лемки заселяють частину Карпат, що зветься низь-

Група туристів на прогулянці в Карпатах

кий Бескид. Гори тут невисокі, ліси вирубані, а земля бідна — родить тільки овес і картоплю. Лемківські села невеликі, хати в них дерев'яні. Найбільше відома тут місцевість Крипця, де є джерела всяких лікувальних вод. Відоме місто Сянік над рікою Сянном.

Після осташньої світової війни наша Лемківщина залишилася під Польщею і польська влада переселила насильно лемків у глибину Польщі, а частина їх мусіла виїхати на Україну. Проти виселення лемків боролася довго Українська Повстанська Армія. Тепер багато лемківських сіл стоять пустарем, або заселяють їх поляки. Наші церкви тут позамикано або й поруйновано. Залишилися лемки по південному боці Карпат — у євусідстві словаків, в околицях міста Пряшева. Лемки не забувають про свої гори, і прийде час, коли вони повернуться назад у свої рідні села. Тоді знову лунатимуть тут лемківські пісні і вся ця давня українська земля стане назавжди частиною Української Держави.

Бойки заселяють Високий Бескид — дуже гарні лісисті гори, і Горгани з їх стрімкими й скелетими верхами. Тут багато річок і потоків, які з шумом спадають по каміни. Бойки живуть з випасу худоби — волів і овець, сіють овес і садять картоплю, подекуди — в широких долинах рік — плекають сади. Такі сади є у великому селі Синевідьську. В горах лежать міста — Турка і Сколе, а на бойківському Підкарпатті славне місто Борислав з численними нафтовими шибамивежами. Нафту добувають також в околицях міста Долини. У Болехові добувають сіль, а в Дашаві коло міста Стрия — природний газ. Тепер цей газ використовують москалі — голять йо-

го рурами-газопроводами аж до Москви. По південному боці Карпат — на Закарпатті відомі міста Ужгород, Мукачів, Хуст.

На Бойківщині, в селі Нагуєвичах коло Дрогобича, народився наш великий письменник Іван Франко. Він написав чудову повість для молоді „Захар Беркут”, в якій описує боротьбу з татарами в бойківських горах, в селі Тухля коло Сколого. Недалеко від цього села є гора Маківка, де Українські Січові Стрільці в 1914 році звели славний переможний бій з москалями. Стрільецькі могили на Маківці кожного року влітку відвідувала українська молодь і діти. Ці могили большевики поруйнували.

Найкраща частина наших Карпат — це Черногора, де живуть гуцули. Тут найвищий верх Говерля має 2,058 метрів висоти над poziomом моря. Тут безмежні ліси — долом листяні, а вище шпилькові. Тут численні річки й потоки в'ються поміж горами й скелями, з шумом-клекотом несуться-ринуть пінними водоспадами, збігають в долину — до Дністра і до Прута, щоб з ними влитися в Чорне море.

Українське карпатське плем'я гуцулів має таку ж буйну, живу і радісну вдачу, як і їхні гірські потоки, як вся природа в Карпатах. І така ж у гуцулів одежа — барвиста, як квіти у горах, вишивана різними кольорами. Кожушки цяцьковані, капелюхи закосичені. Гуцульські пісні-коломийки веселі, дотепні, а танки — коломийка і аркан — повні життя і радості! Славні гуцули різьблять у дереві і чудовими килимами. Своім різьбарством і килимарством особливо відома місцевість Косів. Гуцульські

Гуцульська хата в Станіславівщині

великодні писанки знані на весь світ своєю незвичайною красою — чудовими барвистими узорами!

Живуть гуцули з годівлі худоби і овець. У день св. Юрія, весною, великі табуни овець женуть вони на полонини — гірські пасовиська і тут випасають їх до пізньої осені. Славний гуцульський овечий сир — бриндзя.

Найбільше гуцульське село — Жаб'є тягнеться на кілька кілометрів. Недалеко від Жаб'я село Криворівня, до якого влітку приїздили славні українські мистці-малюрі і письменники — тут бували Іван Франко, Леся Українка, М. Коцюбинський й інші, захоплювалися красою рідних гір і життям гуцулів — їх піснями, казками, вірою у водяників, мавок, щезників, чугайстрів, що живуть у лісах та водах.

На Гуцульщині багато міст — Делятин, Надвірна, Косів, Кути, Яремче (з чудовим водоспадом ріки Прута), Микуличин, Ворохта. Є тут всякі родовища — в Надвірній і Битковій видобувають нафту, є багато мінеральних скарбів. Але найбільший скарб Гуцульщини — ліси. Тепер їх вирубує большевицько-московська влада, і карпатські верхи щораз більше оголюються.

Лемки, бойки і гуцули — вільнолюбні і тверді своєю вдачею. Ніяка ворожа сила не вирве з їхніх серць любови до рідних гір, до рідного краю і народу, до давніх звичаїв і християнської віри.

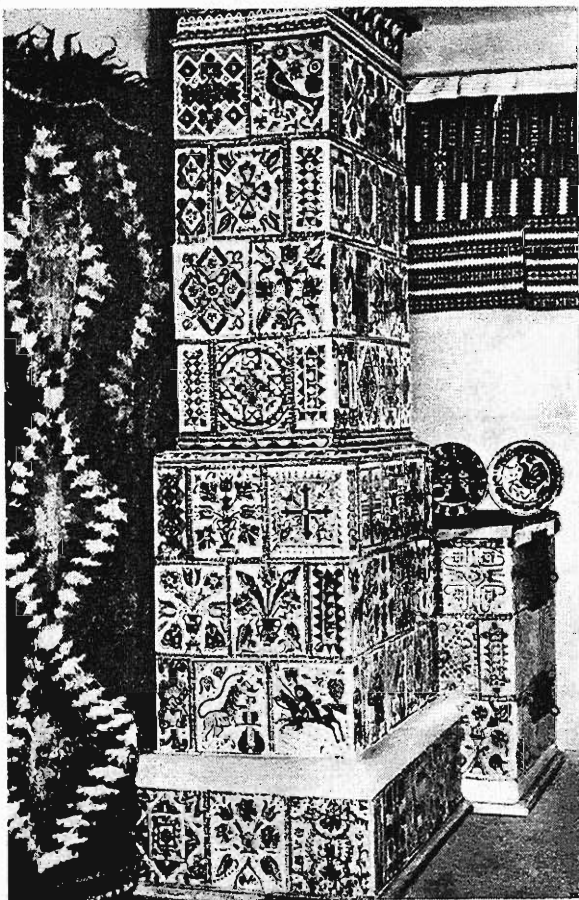
Прийде час — наші гори стануть знову вільними від зайд-чужинців, і понесеться понад ними пісня, яку ти, Данилко, й інші українські діти на чужині вивчають і співають — пісня про наші Карпати:

Верховино, світку ти наш,
Гей, як у тебе тут мило!
Як ігри вод — пливе тут час,
Весело, шумно, щасливо!

Ой, нема бо краю-краю
Над цю верховину!
Коби мені погуляти
Хоч одну годину.

— Вірю, тату, — прийде час, коли і я заспіваю цю пісню у наших вільних Карпатах разом з нашими верховинцями, — сказав Данилко.

Б. Д.

Розмальована кахлева піч на Гуцульщині

Казка десята

Про велике лісове свято Купала та про те, як громадка гнома Дадка на весіллі в Куванчачі гуляла.

Надійшов урешті довгожданий червневий день Купала.

Ледве-ледве підвелось сонце, а вже гном-вістун Чук-Чук з трембітою обходив мешканців лісу й вигравав їм запрошення на Куванчачине весілля. Коли господар хати виходив, Чук-Чук низько вклонявся і говорив:

— Дорогий приятелю! Громадка гнома Дадка просить вас і вашу родину на весілля нашого брата, гномика Куванчачі. Не погордуйте й прийдіть!

І всі обіцяли прийти.

Просив Чук-Чук і лиса, і зайчика, і ведмедя з ведмедихою, і одуда чубатого, і сойку крикливу, і вужа-боягуза, і щиглика-штукаря, і дятля-лікаря, і горобця славного молодця, і джмеля, і бджілку, і руду білку. Навіть до вовчої нори заглядав, але нікого не застав і квіточку суниці залишив на знак, що гноми просять на весілля.

А коли соловейка-сивокрилка Чук-Чук на весілля попросив, то той так ізрадив, що обняв крильми гнома-вістуну, вицілував його дзьобиком і як почав співати, то співав цілий день. Ходили люди по лісі, конвалію в гущавниках збирали, слухали тьожкання солов'я і дивом дивувалися.

— Що це з солов'ями сталося? — казали. — Не тільки вночі, а й удень уже співають!

Прийшов Чук-Чук і до того потоку, де то колись Куванчача слухав жаб'ячий концерт. Жаби обступили його, все хотіли відразу знати: і з ким Куванчача одружиться, і в якому жупані буде, і який кравець жупана шив — усе, все. Всі обіцяли прийти на весілля.

Тим часом дружки молодій княгині, запашні квіточки конвалія та фіялка, обходили всю рістню і також просили на весілля. Сивий дуб потряс віттям і прошумів:

— Прийду!

Зелені ялинки аж затремтіли від радості:

— Аякже, аякже, прийдемо!

Зате латаття та ненюфари важко зідхнули й на їхніх листочках заблищали сльозинки.

— Не можемо прийти: нам із води ніжок виймати не вільно. Як тільки виймемо, зараз умремо.

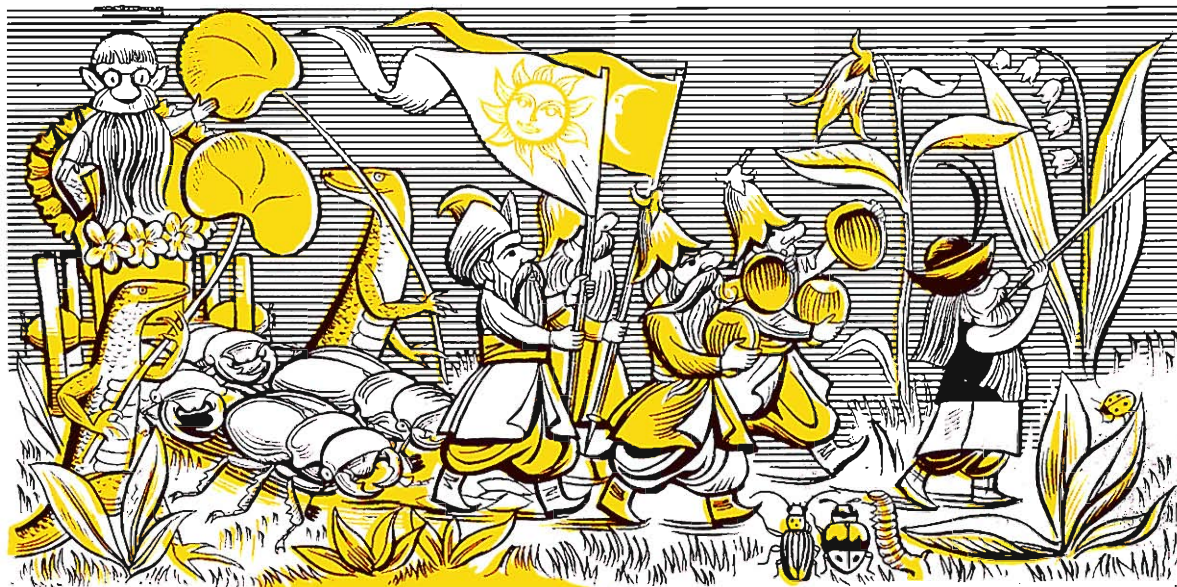
Тоді конвалія та фіялка приобіцяли справити весілля над потоком, бо й для молодій княгині так вигідніше.

Грибки порадили під ними поставити столи з весільним почастунком.

— А що, як буде дощ? Під нашими парасолями гостей не намочить.

Але хто ж має всім керувати? Хто знає, де кого посадити, як припрошувати, коли яку страву подавати? До такої праці треба було когось бувало, хто не тільки добре знає ліс, але й поза лісом побував та широкий світ побачив.

Такою бувалицею була синичка. Одної осени

в сильце необачно попала й цілий рік у кімнатах з людьми пробула. Там на все надивилася, всяких речей наслухалась і говорених, і читаних. Побігли посланці до синички.

— Пташечко-синичко, жвава молодичко, будь ти в нас на весіллі за розпорядницю.

— З охотою! Усе вам зроблю, мов для себе самої.

І заходилася синичка бенкет лаштувати. Горобця-молодця собі до помочі покликала. Білкам наказала горішків налуштити та на мучку розтерти, жукам-рогачам — листочків з дуба понастигати, щоб, замість килимів, гостям під ноги постелити.

Щиглик сам напросився з поміччю, але більше перешкоджав у роботі: усе скакав поміж тих, що працювали, та смішив їх усякими видумками.

Дятель узявся для дрібних весільних гостей поверховий будинок лаштувати: у корі найгрубшої сосни почав комірчини добати.

Слимак Повзайхата сказав, що на весіллі за ворожбитя буде. Тільки почув це щиглик, зараз покинув роботу та й до Повзайхати ніжку витягає:

— Поворожи мені з ніжки!

Подивився Повзайхата й каже:

— Ти лепетун великий і шибайголова. Попадеш неминуче цієї осені в сильце на конопляні. Посмутнів щиглик.

— Не журися, — каже Повзайхата, — тобі й там буде добре. Будеш так само без пуття лепетати, і люди тебе люблять. А навесні на волю випустять.

Зрадів щиглик. Хвостиком, мов віяльцем, завертів.

— Чив'юм! Кому ж із такої нагоди оповісти

небилицю про криву орлицю, щупака співучого і крота видючого?

— А до роботи! — нагнала синичка балакуна.

**

Нарешті надійшов час весілля. Сповістив про це соловейко таким тьохканням, голосним і довгим, якого давно ліс не чув. Гналися гості до потоку, де мало бути гуляння, немов на перегонах.

Найпершими прибули гномики з навколишніх лісів і піль. Одні примчали на кониках-стрибунцях, інші на метеликах, ще інші припливли потоком у лущайках з горіхів. Потім позліталися пташки. Росм налетіли бджоли. Причалапав дядько Мишко з ведмедихою. А на самому останку приповзла черепашка Мелашка з двома черепашенятами.

Бідна синичка-розпорядниця так натрудилася-наклопоталася, що вже ледве крильцями ворушила. А тут ще треба було музик почакувати, щоб добре грали. Врешті перелетів над усіма дятель і сповістив:

— Ідуть!

Справді, їхали бояри молодого, везли молодого й дарунки для молодої. Поперед походу біг Чук-Чук і вигравав на довгій дудці. За ним довбиші гатили в малесенькі літаври, зроблені з ліскових горішків. За довбишами йшли хорунжі з прапорцями царства гномів. За хорунжими їхала коляса, прибрана дрібними квіточками, посріблена риб'ячою лускою. До неї була запряжена четверня чорних рогатих жуків. Загнуздані рогачі поводили вусами, грізно дивилися та робили кліщами „чик-чик”. Обабіч коляси бігли ящірки й несли листочки настурції, як парасолі, щоб сонце не пекло молодого князя. Молодий сидів на купочці дарунків. Дивні то були дарунки: грудочки найкращої землі, яку тільки можна бу-

ло знайти в околиці. Її так любили корінці Незабудьки!

На молодому був зелений жупаник, вишиваний золотом, на ногах нові чобітки, борода була гарно розчесана. Їхав Куванчача з відкритою головою, а шапку з довгим шликом кольору помаранчі тримав у правій руці й вимахував нею назустріч молодій княгині та гостям.

Незабудька радісно розплющила очка і привітно ворушила блакитними пелюстками.

Коли коляса зупинилася перед Незабудькою, Куванчача скочив на землю, привітався з нареченою, а потім позіймав дарунки й поклав їх навколо її ніжок.

Музики заграли весільної пісні. Тонконогі комарі найтоншими звуками вигравали на своїх прозорих крилах. За ними тягли скрипалі-цвіркуни. Зайчик бубнив двома паличками по черепашенятах. Капелья бджілок грала на бандурах.

Коли закінчили весільну пісню, синичка процвірінькала, що можна починати танці. Гості вишикувалися парами. Куванчача сів біля Незабудьки.

Пар до танцю назбиралося так багато, що їй місця для всіх над потоком не вистачало. Дуже багато місця зайняв ведмідь із ведмедихою. Витупцьовували вони так по-молодецькому, що побіч них ніхто не міг танцювати, бо всіх би порозтоптували.

Як побачила таке синичка, зразу видумала спосіб.

— Принесіть меду і покропіть ведмедям лапи, — шепнула гномам.

Так і зробили. Як тільки ведмеді почули мед на лапах, зараз пішли набік і почали їх ссати. Куванчача з Незабудькою дивилися на них і не могли стриматися від сміху. Але, хоч ведмеді і відійшли, місця для всіх ще було мало.

— Треба поділити танцюристів, — вирішила синичка. — Ану, панове й пані, хто з вас живе на землі, тому й танцювати на землі. Хто літає чи бігає по деревах, гайда вгору! Хто живе у воді чи болоті — туди й танцювати забирайтесь!

Білки почали вистрибувати козачка з перескоками в лісі. Жабки та срібні рибки виводили вальса в потоці. Дрібні пташки витинали коломийку в повітрі. І тільки ті, що ні по деревах бігати, ні літати, ні плавати не вміли, витанцьовували на землі під крилатим дубом. Тепер уже всім було досить місця, і ніхто нікого не топтав по пальцях.

Скільки то було сміху, коли тонконогий опеньок попросив до танцю присадкувату гарбузку! Ніяк не встигала гарбузка за опеньком. То гарбузка накопиться на ноги опенькові, то опеньок перестрибне через гарбузку.

Їжак почав був танець із черепахою. Але як дала синичка наказ, де кому танцювати, довелося черепасі йти у воду, а їжак зостався без пари.

Ніхто не хотів з їжаком танцювати, всякий боявся поколотися.

А найбільше втіхи було, коли Повзайхата з вужиком-боягузиком стали змагатися, хто з них краще затанцює танго.

— Шановне товариство! — виступив з промовою вужик. — Ви напевно всі чули, що є в людей такий танець. А танцюють його найкраще гнучкі та стрункі жінки. Але найгнучкіша з жінок не втне танга так, як я. Ось дивіться!

— І я! І я! — додав слимак.

Музака заграла танго, і першим почав танцювати вужик. Вигинався, як тільки міг. І на хвості ходив, і у вузлик зав'язувався, навіть підскакував. Але гості сказали, що негарно танго у вужика вийшло. Хотів був вужик образитися, але не встиг, бо музика заграла наново, і почав танцювати Повзайхата. Багато було реготу з тих „кроків“, що їх виробляв слимак. Музика переграла ціле танго від початку до кінця, а він устиг щойно в один бік повернутися.

— Що це за танець! — гукали невдоволені глядачі. — У твоїх рухах нема жадного ритму!

— То хай музика грає так, як я танцюю, тоді буде ритм! — відповів спокійно слимак.

— Скоріше, Повзайхато, — шепнув Зуньо, — бо програвеш!

— Мені й так добре! — відповів, не кваплячись, слимак.

Глядачі тряслися від сміху. Такого змагання танцюристів не бачили ще зроду. Для сміху вирішили, що і вужик, і слимак такими нездарами показалися, що й змагання виграли обидва. Звичайно, не за найкращий танець, а за найбільше невміння танцювати. Обом присудили нагороди: вужикові принесли кватирку молока, а слимакові — грудочку білого сиру.

— Я ще ніколи не пив такого смачного молока, — сказав вуж.

— І я! — притакнув, прицмокуючи, слимак.

— Та ж у тебе сир! — поправили його гості.

— А хіба я казав, що в мене молоко? — відповів слимак байдуже, ковтаючи кришинку по кришинці білий сир.

До самого смерку тривали танці. Коли появилася перша роса, жучки та комашки подякували господарям за гостину та й пішли додому. Відлетіли бджоли й метелики. Потім попрощалися пташки. Потомились і поснули в дуплах білки. Відійшли на нічліг і звірі.

Але весільне гуляння не скінчилося. На місце денних гостей прибули нічні.

Першим зашугав над потоком кажан-лилик. Потім прилетіли сови та пугачі. Назліталось чимало нічних метеликів. Засвітили свої ліхтарики світляки-купайлики. Порозгортали свої келіхи та запахли звідусіль квіти, що розцвітають уночі. Нарепті опівночі тричі пугикнули пугачі, і всі гості побачили найбільше диво Купальної ночі,

що його ніхто з людей ніколи не бачив і не побачить: вогнистим квітом розцвіла папороть.

Незвичайними голосами озвався тоді ліс, озвалися поля і води. Заграли невидні цимбали, заревли велетенські труби. Затремтіло листя на всіх деревах. Сивий дуб здригнувся аж у корені. Розкололася земля під столітнім пеньком, і звідти вийшла до гостей нечуваної краси поява. Мала вона постать дівчини. Але з людей її ніхто б не побачив, так само, як і цвіту папороті. Бачили її тільки весільні гості.

— Так виглядає Згода! — прошепотів густим листям сивий дуб.

Від появи-дівчини сяло світло, як від сонця, що сходить. Її очі горіли, мов сині самоцвіти. Рухи білили, як розквітлі лілеї. Вуста цвіли польовими маками, а до її ніг тулилися конвалії, що виглядали наче черевички. Від цілої постаті розносився запах, що додавав усім сили, бадьорив та сповняв груди незвичайною радістю.

Тихою ходою подалася дівчина мовчки до молодих, Незабудьки та Куванчачі, і поклала на них своєї руки. Цілий ліс забринів тоді сурмами, а дівчина підняла очі і сказала:

— Тому віддам владу над світом, хто буде зі мною.

І тихою ходою вернулася дівчина-Згода до того місця, де була з'явилася.

— Стривай, не відходь від нас! — став благати Дадко, побіг за нею й захопив за поли, що були, мов туман передранковий. — Нам із тобою так добре!..

— Між вами, гноми, я завжди, — промовила тихо дівчина, — а між рештою живих створінь на землі буду тоді, коли вони житимуть у згоді.

— А чи станеться це коли? — запитали всі, хто був у лісі.

— Це ваша і їхня справа! — відповіла дівчина.

— Не відходь! — благали всі, стаючи навколішки. — Чого ж ти приходила, коли хочеш знову відійти?

— Я прийшла, щоб ви побачили, яка я і як добре, коли я близько. Я прийшла, щоб вам завжди було тужно за мною, за Згодою.

Заграли тричі сурми, і дівчини не стало. Кинулися всі на те місце, де її бачили, шукали слідів на землі, але нічого не знайшли. Тільки в повітрі ще стояв чудовий запах.

На сході починало світати. Один по одному прощалися гості.

Куванчача смачно заснув біля ніжок Незабудьки.

В недалекому селі проспівали треті півні. Гноми

з дальших лісів поспішали додому. Гномики-господарі були такі помучені, що де хто впав, там і заснув. Тільки невсипуца синичка стрибила з дерева на дерево, сповіщаючи на весь ліс, що Купальна ніч проминула і весільне гуляння гномиків скінчилося.

— Цінь-цінь-чирр! На весь мир! Був учора пир. Другий буде хутко, коли тільки гном знайде собі незабудьку. Цінь-цінь-чирр!

Був і я в лісі в ту Купальну ніч, гномиків веселих бачив віч-на-віч. З ведмедями, скажу правду, я не танцював, але подарунки, як всі гості, дістав: з листячка пампушку, грушечку-гнилушку, яблучко-кисличку й сушену суничку, гілку з молочаю й шишку з короваю.

Скажу ще вам нишком: як брів я додому, здогнав мене Повзайхата з Зуньом-гномом, дали мені меду бокатий горнець, на тім моїй казці кінець.

Пояснення: мир — світ; пир — бенкет, велике прийняття-гостина.

ПОМОЖІТЬ УЛІ!

Гляньте, як танцює Уля,
Мов метелик між квіток,
Так гуляла, що й не зчулась,
Як згубила чобіток.

Ви ж Уляні допоможіть, —
Де той чобіт — покажіть!

Олександр ОЛЕСЬ

Ілюстрації Е. КОЗАКА

БАБУСЯ В ГОСТЯХ У ВЕДМЕДЯ

П'єска для дітей

ОСОБИ:

Ведмідь
 Бабуся
 Мисливець
 Троє ведмежат
 Песик

ВІДСЛОНА

Простора хата у Ведмедя, яка нагадує печеру з корінням, що звисає зі стелі. З лівого боку через отвір вривається світло. За ним спадає струмок і зникає в доливіці. У глибині печери дві купи бурого листа. На одній купі праворуч біля дверей лежить Ведмідь.

ГОЛОС знадвору:

А де ж тут двері?

[Вже від ранку

Шукаю в лісі я землянку,

Але і досі не знайду . . .

Невже й додому так піду?

А ти, мій песику, лінюх!

Де сором твій?

[Ти ж маєш нюх!

Понюхай, де ведмідь живе . . .

Чи ждати, поки зареве?

Чого ж вчепивсь,

[чого пристав?

Ведмедик де живе?

ПЕСИК:

Гав-гав!

ВЕДМІДЬ (почувши гавкання пса, швидко вискакує з листа):

Приснилось? Ні!

[Це гавкнув пес . . .

Мисливець, мабуть,

[близько десь!

До праці зуби, пазурі!

Я почастую їх в норі!

ГОЛОС:

Так ніби тут? Почув твій ніс?

Ану, попереду ти лізь!

Чого ж ти хвостика сховав?

Злякався? Боїся?

ПЕСИК:

Гав-гав-гав!

ВЕДМІДЬ (схотившись за голову):

Знайомий голос! . . . Наче чув,

А саме, де й коли, забув.

ГОЛОС:

Він тут! Це він! Його сліди . . .

Так ти попереду йди!

ВЕДМІДЬ:

Та це ж бабуся! В гості йде . . .

І цуценятко молоде!

Вона без нього ні на крок!

Я завжди бачив їх удвох . . .

Цей песик гавкає лише

Та каченяток стереже.

Він не кусає, він не злий,

Ще й не говорить, бо малий.

Щоб не пішли! Біжу стрівати,

Самі не втраплять і до хати.

(Побіг. За хвилину входить бабуся, ведмідь і песик з підгорнутим хвостиком).

БАБУСЯ:

Так ось де ви знайшли

[куток —

Серед ялин, беріз, квіток!

У вас тут справді Божий рай:

Милуйсь, живи і не вмирай!

ВЕДМІДЬ:

Скажу, признаюсь вам, мені

Не зле живеться в гуцині.

Ці гори, скелі і яри
Ховають стежку до нори,
І мало-мало хто сюди
З людей відважиться прийти.
Від ранку діти надворі
(Щось не сидиться їм

[в норі! . .])

Безпечно бавляться весь день:
То вчаться танців, то пісень,
По горах лазять, по ярах,
Шукають гнізд по стовбурах,
Не раз обірвуться з дерев
І здіймуть лемент, плач і рев,
А за хвилину знов надвір
Котитися клубками з гір!
Через дітей не раз, бува,
Болить і серце й голова.

БАБУСЯ:

А де ж вони?

ВЕДМІДЬ:

Хіба ваш пес,
Йдучи, не винюхав їх десь?

БАБУСЯ:

Він має нюх, здається, злий,
Та, правду кажучи, й малий.

ВЕДМІДЬ:

Що ж, песику, ти ловиш гав?
Не чув ти ведмежат?

ПЕСИК (киваючи головою):

Гав-гав!

ВЕДМІДЬ:

Поклич сюди їх! . .

[Хочеш? Ні?

Що ж, доведеться йти мені!

(Вибігає і чути, як кличе знадвору).

Агов, малі! Пора до хати!
Та швидше! Годі вже гуляти!

БАБУСЯ (до песика):

Ти ж, песику, поведься чемно,
Щоб нам усім було приємно.
А ведмежат не бійсь! Вони
Смішні й товсті, як кавуни.
Щоб ти не гавкав,

[не гарчав! . .]

Не будеш гавкати?

ПЕСИК:

Гав-гав!

(Входить ведмідь, за ним ведмежата, що, не то боячись, не то соромлячись, вклоняються бабусі й песикові. Песик ховається за бабусяю і також вклоняється.)

ВЕДМІДЬ:

Оце й вони! В яру були,
З багна колоду там тягли.

БАБУСЯ:

Які гарненькі — всі в одно!
Я наче знала їх давно.
Вони ще й дуже чемні в вас!
Таких я бачу перший раз.
(до песика).

А ти не бійся, не соромсь,
Чого стоїш ти? Познайомсь,
Подай їм лалку, уклонись
Так, як учила я колись!

ПЕСИК (соромливо підходить до ведмежат і подає лалку).

ВЕДМІДЬ:

Хай діти граються, а ми
Здала потішимось дітьми.

ВЕДМЕЖА ПЕРШЕ:

Ми підем бавитись надвір:
Спускатися в долину з гір.

ВЕДМІДЬ:

Ідіть, та грайтесь поблизу,
Бо, може, з вас когось позву.

ВЕДМЕЖА і ПЕСИК (весело вибігають з хати).

ВЕДМІДЬ:

Стомились, мабуть, ви як слід.

БАБУСЯ:

Чи ви зварили вже обід?

ВЕДМІДЬ:

Я не варю! Мені дарма,
Чи є обід, а чи нема.

БАБУСЯ:

А я обідаю щодня,
Взяла з собою і горня.
Не тільки стане нам обом,
А наїмося всі гуртом.

(Вбігають, майже вкочуються ВЕДМЕЖАТА й ПЕСИК).

ВЕДМЕЖА ДРУГЕ:

Мисливець в лісі! Біля нас!

ВЕДМІДЬ (схвильованим):

Куди пішов? Він бачив вас?

ВЕДМЕЖА ТРЕТЄ:

Стояв за деревом, хитавсь
І все з рушниць націлявсь.

ВЕДМІДЬ:

Це лихо йде! За цілий вік
Тут не ступав ще чоловік.
Та ввійде — всі на нього вмить,
Щоб зразу з ніг його звалить,
Рушницю вибити! А там
Уже робитиму я сам.

ВЕДМЕЖА ПЕРШЕ:

Його я в ногу укушу!

ВЕДМЕЖА ДРУГЕ:

Я вдарю в вухо й оглушу!

ВЕДМЕЖА ТРЕТЄ:

А я як дряпну пазуром!

ВЕДМІДЬ:

Ми лад йому дамо гуртом.

БАБУСЯ:

Мисливець близько . . .

[Чути тріск . . .]

Лише маленький

[пальця тиск —

І хтось із вас вже неживий,

Лежить холодний і німий.
Потисне вдруге — і впаде
Життя, як ранок, молоде.
Я маю думку, і вона
Лише спасе нас всіх одна.

ВЕДМІДЬ:

Кажіть, бабуся! Час не жде!
Сюди мисливець вже іде!

БАБУСЯ:

Ховайтесь в листя і мовчіть!
Не ворухіться! Не дихніть!
Що я казатиму — дарма,
Вас не було тут і нема!
Ховайтесь швидше!

(Ведмідь ховається сам, ведмежата разом).

БАБУСЯ (до песика):

Ти лишишся!

На мене пильно все дивись.
Коли моргну, тоді не гайсь:
В лалки рушницю і сховайсь!

ГРУВІЙ ГОЛОС (знадвору):

Ану, вилазь! Стривай мене!
Як хочеш! . . Куля не мине!
Не йдеш? То я до тебе йду.
Заснув? Так з ліжка підведу!

(Входить МИСЛИВЕЦЬ з рушницюю і, побачивши бабуся, здивовано спиняється).

МИСЛИВЕЦЬ:

Це не ведмідь! . . А я зову . . .

БАБУСЯ:

Це я, бабуся . . . тут живу.

МИСЛИВЕЦЬ:

Та ж тут ведмідь!

[Його й сліди!

Невже я втрапив не туди?

БАБУСЯ:

Ведмідь не тут! Ведмідь живе,
Де річка поміж верб пливе.

МИСЛИВЕЦЬ:

Ага! Дарма! Спочину мить —
Нехай ведмідь як слід поспить,
Бо вже не матиме часу:
На шинку піде й ковбасу.

(Ставить рушницю біля дверей і сідає).

А як отут ви живете?

Ну, що, наприклад, ви їсте?

БАБУСЯ:

А так, як прийдеться. Зимою,
Як сніг укрив все габою
І вхід в землянку замете,
Тут в лісі жити — не густе!
Не вглядиш ти й душі живої,
Сидиш та ждеш весни ясної.
Їся картоплю . . . бурячки . . .

ГОЛОС (з купи листя):

Ачхи! Ачхи! Ачхи! Ачхи!

(Далі на стор. 16-ій)

ЧЕРЕМОШЕМ НА ДАРАБІ

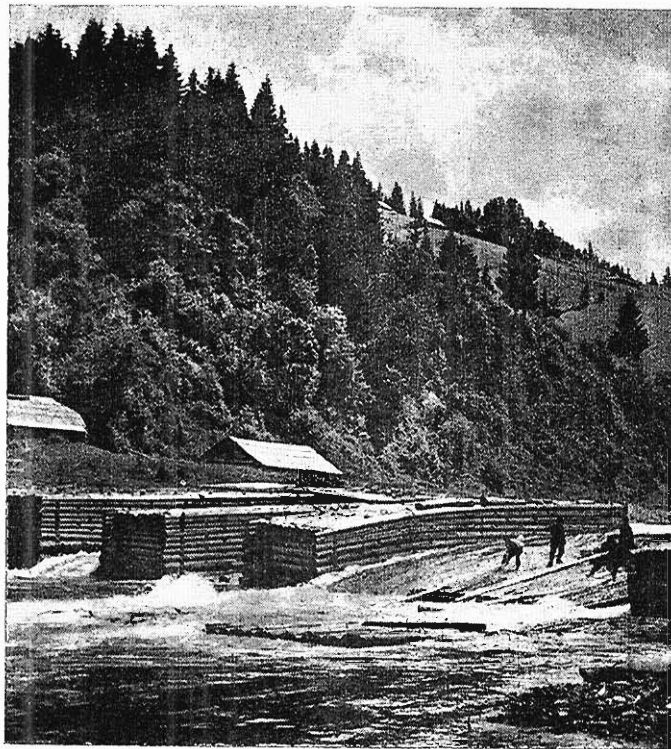
Призначена для нас дараба, прив'язана на довгій жердці до берега, весело підстрибує на воді, немов зривається до бігу, нетерпеливиться. Виглядає вона гарно: на грубих смерекових ковбках, з'єднаних дерев'яними „розкрутами”, покладено малий поміст із дощок, ще й лавку з поруччям поставлено, щоб було де сісти.

Відпливаємо. З берега знайомі махають до нас хусточками, бажають щасливої путі. Через хвилину втрачаємо їх з очей. Тепер усю нашу увагу приковують до себе чудові картини, що, наче пишні мальовила, пересуваються перед нашими очима.

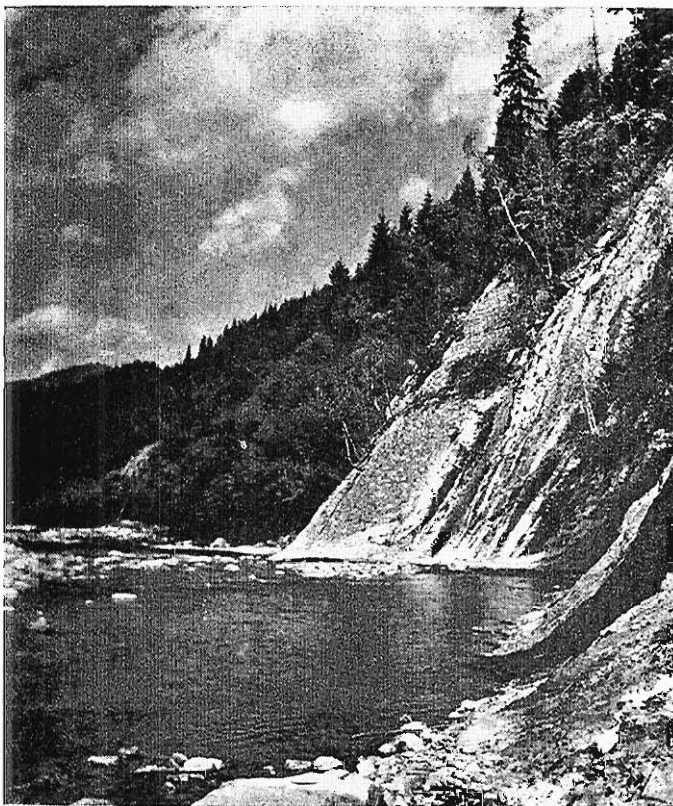
Смерекові ліси такі густі, що здається, мовби всі дерева стрижені під один рівень. Поміж ними прогалинами то сиві скелі, то яснозелені, залиті сонцем ґруні, левади. Де-не-де з-поміж скель по крутій стіні гори пробігає струмок води, білою піною вкритий водоспад. Густішими купками по долинах, а зрідка розкидані по горах дерев'яні хатки-загороди.

Черемош пливе закрутами, б'ється холодними, як лід, грудьми об каміння, тут і там ударає з усієї сили в прибережну скелю. Та тверді кам'яні груди стримають хоч би який завзятий напад, і засоромлена хвиля відпливає з лютим шепотом.

Вже за нами широко й далеко по долині роз-

Дараба і сплав дерева на Черемоші

Стрімкий берег Пруту

кинулось Жаб'є. Минули прегарну Криворівню, колись улюблене місце відпочинку багатьох письменників. Наближаємось до Ясенова. Гори, скелі щораз вищі, ліси темніші, щораз ближче підступають до нас, над воду. А Черемош шумить, булькотить, люто піниться, здається, сердиться, що ці скелі, це каміння, ці гори завдають йому стільки труда, поки проб'є собі через них дорогу. Дараба аж дрижить, а часом і затріщить від удару об підводну скелю та й летить далі з таким розгоном, що часом здається — от-от кине нами об висунуту наперед скелю, і ковбки розлетяться на дрібні цурупалки.

Та ні! Для чого ж наші вправні керманічі? Скоро тільки наближаємось до кашіці чи скелі, всією силою своїх м'язистих рук спрямовують чоло дараби до протилежного берега, і тоді ми тільки боком доторкнемось небезпечного місця і, відбиті течією ріки, летимо далі.

Ось Ясенів, переділений Черемошем на дві половини. Село тільки мигнуло перед нами, і от диво: дорогу заступив ліс. Здається, висока зелена стіна стала перед нами впоперек ріки. Що буде? Та Черемош не такий, щоб дав затримати себе в бігу! Він дугою вигинається попід скелею — і гора поза нами. Тут ще щось подібне до водоспаду. „Великий Гук” — кажуть гуцули. Хапаємось за поруччя. Дараба в шаленому розгоні

скаче вниз, і ми — посеред білого заліненого виру. Не встигли й крикнути, а вона вже перелетіла. Тільки й того, що промочило нам трохи одіж. Черемош наче вгомився цим скоком, стає смирний, тихий.

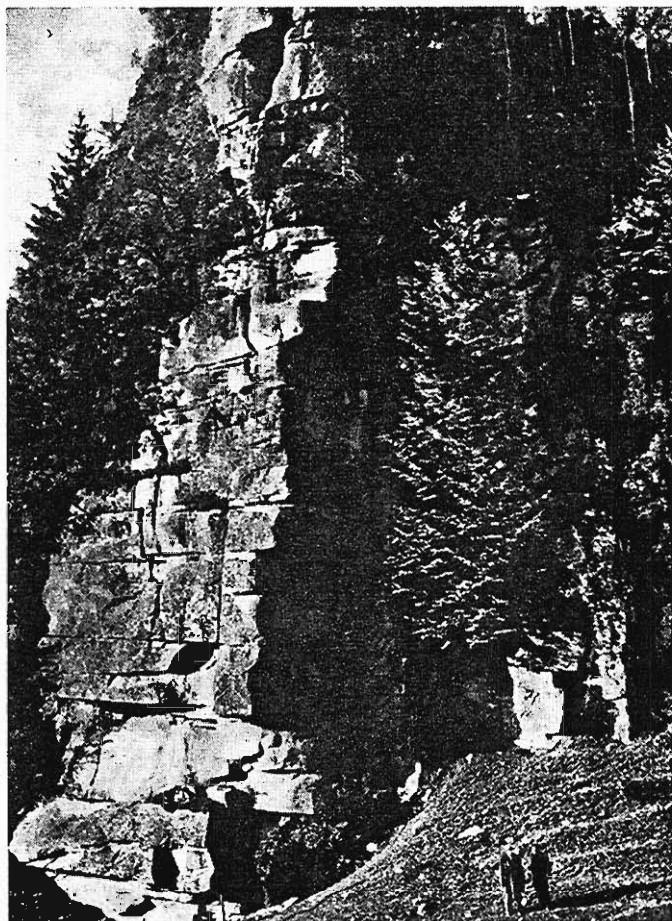
Ось Устяріки, де Чорний і Білий Черемош зливаються в одно. Їх ще й затримують греблею, через що вода розливається ще ширше, і тільки в одному місці гирло ріки звужується і білим кипучим водоспадом кидається вниз. Присідаємо, з усієї сили тримаємось поруччя, щоб не дати себе знести воді. Керманичі спрямовують дарабу в саму середину течії, добре вважаючи, щоб не зачепитись об боки кашиці. Летимо вниз стрімголов і майже зникаємо в тому холодному окропі. Поки збагнули, що діється, ми знов наверху. Керманичі хапаються за керми і на закруті ріки спрямовують дарабу на безпечну дорогу.

Обтріпуємо, як качки, з себе воду й озирамось, цікавлячись, як виглядає здалека тількищо перебута дорога, що завдала нам стільки страху. Але від водоспаду, від кашиці ні сліду, все сховалося за закрутом ріки. Черемош розлився знов широко. Пливемо спокійно. Вся справа в тому, щоб не дати дарабі застрягти десь на міліні, бо тоді зіпреться на неї друга, третя, і готовий „гайташ”, як гуцул каже. Видобутися з нього важко, часом витрачається й кілька годин часу, поки по великих трудах пощастить пуститися в дальшу дорогу.

Незабаром допливаємо до славних Сокільських скель. Це найкраща частина дороги. Ось виступають ці скелі перед нами в лагідному сяйві сонця на заході, неначе оповиті легенькими синіми серпанками. Фантастичні кам'яні велетні, вправлені в рами темної зелені лісів під голубим склепінням неба . . . Двістіметрова заввишки скеля зверху дивовижно повигинана, стрімко схиляється понад саму дорогу й понад Черемош. З одного боку водоспад Сокільського потоку, з другого — кам'яний обеліск на честь Шевченка.

Тут же за скелями одно з найнебезпечніших для дарабників місць, Сокільські пороги. Слабко збудована дараба іноді розлітається тут, як розсипані сірники. Одначе, трохи страху — і вже скелясті пороги за нами.

Тільки ж нас чекає ще одна на цей раз уже остання спроба: треба проплисти повз так звану „Скажену скелю”. На закруті з найбільшим розгоном несе нас бистра хвиля просто на висунуту вперед скелю, під якою вода творить шалений вир, вибиваючи чорну, здається, безодню глибінь. Коли б керманичі силою своїх рук не охоронили дараби від удару чолом об скелю, ніщо не врятувало б нас від розбиття й загибелі в небезпечному вирі. Та вправні, міцні, як залізо, руки гуцулів не дармують. І хоч бік дараби з великою силою вдарився об скелю, ні одно її в'язання не пустило. Небезпека за нами.

„Скеля Довбуша” в Карпатах

Незабаром і кінець дороги, і ми стасмо мокрими ногами на суху землю.

Краса гір Карпат приваблює до себе щороку вліті багато відвідувачів. Старші віком і діти проводять вакаційний відпочинок по селах і містечках, а молодь, що любить пригоди, мандрує пішки з верху на верх, милуючись красвидами, красою лісів і річок, долин і полонин. Цікавить її не тільки чудова природа гір, але й життя їх мешканців, гуцулів, бойків і лемків, їх мова, звичаї, ноша та мистецькі вироби.

Та мало хто зважається на прогулянку дарабою-плотом по бистрій гірській ріці, бо дараби не призначені перевозити людей — це лише міцно зв'язані один з одним стовбури смерек, „ковбки”, щоб їх легше було сплавити з гір на доли до тартаків. Спогад про одну таку цікаву й повну вражень прогулянку на дарабі друкуємо тепер. Хоч вона відбулася кількадесят років тому, проте описана так барвисто й цікаво, що читач побачить у ній і тепер правдивий образ чудових Карпат. Цей опис нагадує нам подібні описи плавби по Дніпрових порогах, тільки, звичайно, невеликий Черемош це не могутній Дніпро.

БАБУСЯ В ГОСТЯХ У ВЕДМЕДЯ

(Продовження зі стор. 13-ої)

МИСЛИВЕЦЬ (схопившись):

А хто це чхає? Подивлюсь . . .
БАБУСЯ:

Та не дивіться! Це дідусь,
Блудив по лісі, застудився
І перележати впросився.
Пустила я . . . Нехай спочине,
Бо піде хворий і загине —
Віддячить він колись за те.

МИСЛИВЕЦЬ (сідає):

БАБУСЯ (моргає песикові, ПЕСИК
з рушницею непомітно зникає).

МИСЛИВЕЦЬ:

А як ви вліті живете?

БАБУСЯ:

О, вліті нічого журитись:
Лише раненько встати,

[вмитись,

Узяти кошика — і в лісі! . . .
Грибів, як маку того, скрізь!
Зірвеш на яблуні кисличку
Або малину чи сунічку
І наїсися часом так,
Що й до обіду втрапиш смак.

МИСЛИВЕЦЬ:

А як буває неврожай —
Лягай на спину і вмирай?

БАБУСЯ:

Їм слимачки . . . варю траву . . .
Отак у лісі я живу.

МИСЛИВЕЦЬ:

Чому в селі не жити б вам?

БАБУСЯ:

Мені, скажу вам, нудно там.
До лісу змалку звикла я . . .
Тут вранці чуєш солов'я
І цілий Божий день пташок.
Тут поблизу шумить струмок,
Біжить, розказує про те,
Де в лісі папороть росте,
Куди біжить він і чому
Так дома нудиться йому.
Тут бачиш сарну з-за кущів,
Пасуться тут гурти зайців,
Тут бачиш, як ведмідь іде . . .

МИСЛИВЕЦЬ:

Ведмідь, ти кажеш? Де він, де?
(Кидається до рушниці).

БАБУСЯ:

Та я кажу, що в лісі йде . . .

МИСЛИВЕЦЬ:

А де моя рушниця, де?

БАБУСЯ:

Не знаю. Пес її узяв,
Пішов на лови та й пропав.

МИСЛИВЕЦЬ:

Я без рушниці, як без рук,
Без неї я боюся й мух!

ГОЛОС (з другої кути):

Ачхи! Ачхи! Ачхи! Ачхи!

МИСЛИВЕЦЬ:

А хто це чхнув?

БАБУСЯ:

Це їжачки.
Учора з лісу принесла.
Їх в лісі лазить без числа.
Такі гарненькі їжачки! . . .

МИСЛИВЕЦЬ:

Коли б не кляті колючки!

ВЕДМІДЬ (з листя):

Ачхи! Ачхи! Ачхи! Ачхи!

МИСЛИВЕЦЬ:

Знов чхає хтось! . . .

БАБУСЯ:

Це знову дід.

Е, застудився він як слід.

МИСЛИВЕЦЬ:

На вогкій він лежить землі.
Накрий, хай спить собі в теплі!

БАБУСЯ:

Ще накривати?! Та дідок
Радий, що й цей знайшов

[куток.

МИСЛИВЕЦЬ:

Так я піду! . . . Рушниця де?

БАБУСЯ:

Сама дивлюсь. Нема ніде!

МИСЛИВЕЦЬ:

Я без рушниці не піду,
Бо стріну ще якусь біду!

БАБУСЯ:

Хвилинку песика пожди.

МИСЛИВЕЦЬ:

Не можу ждати . . .

БАБУСЯ:

То так іди . . .

МИСЛИВЕЦЬ (сердито):

Давай рушницю!

[Дай в цю мить!

ВЕДМІДЬ (підіймається з листя).

БАБУСЯ:

Та ось дідок уже біжить.

МИСЛИВЕЦЬ (остовнів):

Та це ж не дід!

[Та це ж ведмідь!

ВЕДМІДЬ:

Ану, на поміч, діти, йдіть!

ВЕДМЕЖАТА (вибігають і оточують мисливця).

МИСЛИВЕЦЬ:

Куди ж, бабусю, я попав?

ВЕДМІДЬ:

Скажи, чого ти тут шукав?

Признайся!

[Може я й прощу . . .

МИСЛИВЕЦЬ:

Та я . . . сховався від дощу.

ВЕДМІДЬ:

Це в тебе правда? . . .

[Сухо скрізь —

Дощу давно не бачив ліс.

Кажі! Не скажеш —

[пропадеш,

Відсіль нікуди не втечеш!

МИСЛИВЕЦЬ (стаючи на коліна):

Простіть! Пішов на лови я . . .

Повірте: вперше за життя!

Казали: тут ведмідь живе,

Щоранку чути, як реве.

Ну, я з рушницею й пішов,

Хоч і холола в жилах кров.

ВЕДМІДЬ:

За що ж ти вбить хотів мене?

МИСЛИВЕЦЬ:

За що? . . . Мій розум не збагне!

ВЕДМІДЬ:

І завтра підеш?

МИСЛИВЕЦЬ:

Ні, о ні!

І не присниться вже мені.

Я і рушницю вам лишу . . .

БАБУСЯ:

Простіть його! Вже й я прошу.

ВЕДМІДЬ:

Гаразд, прощу! . . .

[Ну, руку дай,

Іди собі! Або сідай,

Ми поговоримо як слід . . .

Я бачив ліс, ти бачив світ.

Сідай на листячко м'яке . . .

. . . Життя у мене не легке!

Дошкулить голод — треба йти,

Здобути щось і принести.

Лежить воно не знати де,

А вже мисливець, куля жде.

Чого ж стоїш?

[Не бійсь, сідай . . .

Ось мед!

[Як хочеш, скибку вкрай!

БАБУСЯ:

Хіба ж не добрий мій

[„дідусь“?

МИСЛИВЕЦЬ:

Я ведмежат отих боюсь!

ВЕДМІДЬ:

Дарма! Не займуть, як скажу!

Сідай!

МИСЛИВЕЦЬ:

Я краще побіжу! . . .

ВЕДМІДЬ:

Як хочеш бігти, то біжи,

Та, де живу я, не кажи!

МИСЛИВЕЦЬ (зрадів):

Скажу лише, що чув „ачхи“:

То чхав „дідок“, то „їжачки“.

Ну, та й пригодонька!

(Чухає потилицю і відходить).

ВЕДМІДЬ:

Прощай!

(Услід)

Та стежки в ліс не забувай!

(До бабусі):

Це ти дітей спасла й мене . . .

БАБУСЯ (сміючись):

Мисливець, мабуть, не засне:

Всю ніч він чутиме „ачхи“,
То чхне „дідок“, то „їжачки“.
(Вбігає песик з рушницею і весело
скаче навколо бабусі).

ПЕСИК:

Гав-гав, гав-гав, гав-гав,

[гав-гав!

БАБУСЯ (показуючи на песика):

Це він усіх нас врятував!

ВЕДМІДЬ:

Ти правду кажеш:

[він нас спас.

ВЕДМЕЖА ПЕРШЕ:

Хай песик цей живе у нас!

ВЕДМЕЖАТА:

Бабусю! Хай живе у нас! . . .

Бабусенько, благаєм вас! . . .

(Кидаються до песика, обіймають
його і плігають навколо бабусі).

ВЕДМІДЬ (до бабусі):

Самі розважте ви, чому

Тут не лишитись би йому.

БАБУСЯ:

Лишишся, песику?

ПЕСИК (мотаючи головою):

Гав-гав!

ВЕДМІДЬ (до песика):

А може в нас лишився б ти?

БАБУСЯ:

Е, ні! Він мусить стерегти

Моїх курей, гусей, качок . . .

Він в мене пильний пастушок.

Без нього вскочить вовк у двір,

Загляне ліс, пролізе тхір.

Що я робитиму сама?

У мене сили вже нема:

Не дожену, не відніму —

Не кине він мене саму.

(До песика):

А може б ти розміркував?

ПЕСИК (скачучи й обіймаючи бабусю):

Гав-гав, гав-гав, гав-гав,

[гав-гав!

ВЕДМЕЖАТА (з розпачу закривають лапами очі й починають плакати-ревти).

ЗАСЛОНА.

ВЕДМЕЖА ВДЯЧНІСТЬ

Давним-давно, коли Карпати шуміли темними, непроглядними лісами, жило в них багато ведмедів. З усіх ведмежих порід чорногірський вирізнявся більшою силою та ростом, був тяжкотілий і трохи неповороткий.

Ведмідь — звір м'ясоїдний, але й великий ласун, любить солодощі. Колись в дуплах старих дерев було багато бджіл. Ведмідь залазив туди, бив лапою бджоли, а мед поїдав. Облизувався і муркотів задоволено, мов старий кіт, що добрався до сала. Вліті збирав ягоди, малину й суницю; на збиравши повну лапу, клав у рот.

Був пін і рибалкою. Ішов на потік і чатував на пстругів. Ловив їх обома лапами разом із піском — пструги з'їдав, а пісок кидав у воду.

Робили ведмеді велику шкоду гуцулам, убиваючи на полонинах їхню худібку, але гуцули не мали до них ненависти. Все ж таки, коли надібали ведмедя, стріляли його . . . Що ж, такий уже закон карпатського пралісу. „Хтось когось мусить убити, — міркував гуцул. — Як не я тебе, так ти мене . . .” Сильніший слабшого — силою, слабший сильнішого — хитрістю та підступом.

Чорногірський ведмідь відзначався незвичайною силою: одним ударом лапи звалював на землю вола; поранений кількома кулями, міг ще кинутися на стрільця і потрощити йому кості — щойно тоді падав мертвий на землю. Звичайно не кидався на людей, якщо ті не займали його — кидався на них тільки тоді, як був підстрелений.

Та не дай Боже було стрінутися з ведмедицею, що мала при собі одне або двох ведмежат чи, як їх називали гуцули, гулуків. Тоді, підозріваючи, що прохожий може схопити її ведмежа, кидалася на людину . . .

Найбільше шкоди робили ведмеді на полонинах під осінь. Ведмідь спить цілу зиму. Вишукає собі в лісовій гущавині затишне місце, гавру, залізе туди й засипає до весни. А щоб перебути довгу зиму не ївши нічого, мусить восени придбати запас сала, тому і їсть багато. Коли ж пробудиться навесні ослаблений, тоді дере кору із смерек і лиже з них живицю, що додає йому сили.

Так, ведмідь — м'ясоїдний звір. Але бувало, що ведмедика-сироту, матір якого застрелив мисливець, не було кому навчити їсти м'ясо. Тоді живився він ягодами і тим усім їстівним, що міг знайти в лісах — поки випадково не попадав на м'ясо й не добирав у ньому смаку.

Звичайно робить ведмідь так: уб'є на полонині вола чи корову, нап'ється теплої крові, поживиться трохи м'ясом, а тоді затагне вбиту худобину в гущавину лісу. Там прикриє її гіллям і чатинням, а потім заходить туди, коли голодний, поїсти, поки не з'їсть усього м'яса. Гуцули кажуть,

що „вуйко” — так вони називають ведмедя — це газда, бо робить так, як порядний господар: не об'їдається, а ховає м'ясо на запас.

Мисливці, що приїжджали в гори на полювання, купували старого коня, путали йому передні ноги й пускали пастися на полонині. Ведмідь, який дуже любить кінське м'ясо, бо воно має солодкавий смак, убивав без труднощів спутаного коня, затагав його в ліс і добре накривав. Хтось із місцевих людей слідував за ведмедем і давав знати мисливцям, де він заховав м'ясо. Один із мисливців вилазив на дерево в тому місці і чатував. Коли ж ведмідь приходив до м'яса, стріляв з дерева й убивав його.

Гуцули не робили цього ніколи. Стріляли ведмедя там, де його стрінули. Це не було безпечно, бо підстрелений звір кидався на гуцула, часом лопив йому ребра, а навіть і вбивав . . . Та це не відстрашувало гуцулів — вони любили пригоди й небезпеки.

**

Було це в Бескиді зеленому, чічками завітчаному, зіллям запашному, царинками-килимами встеленому, лугами мережаному — в тій Божою красою зачарованій найкращій частині нашої землі.

Сонце сховалося за верхи гір. Довкола палаючої ватри на полонині сиділи „годні газди”. Їх обличчя засмалені полонинським сонцем, потемнілі від вітрів, поорані зморшкками, їх голови чесані дощами. Їх погляди гострі, тверді, носи орлині, брови насуплені, очі бистрі, з них пробивається відвага, впертість і завзяття.

Сиділи, покурювали люльки, очей не відводили від ватри та прислухалися до голосів полонинської ночі. А ці голоси — то для них музика, спів. Он грають бурхливі потоки — чим тихіша ніч, тим вони голосніші. До потоків присднують свої голоси звірі у лісах. що вінком обгорнули полонину. Чути крик сов і пугачів, голос дикого півня-гогура, гавкання лисиць і далеке виття вовків. А ліс шумить стиха, ніби колисанку співає, казку давніх віків розповідає.

Оцих лісових казок дуже люблять слухати газди-бадіки, що засіли довкола ватри. Вони й самі дуже радо пригадують давнє, згадують свої та своїх предків пригоди. А як почнуть розказувати про ведмедів і пригоди з ними, тоді нема кінця їх оповіданням.

Відіззався Іван Колачук, поважний газда з села Луги, розповів свою дивну пригоду.

Було то на цій самій полонині. Дали йому знати, що мусить зійти в село, і то зараз. Але як іти, коли вже вечір. Небезпечно пускатися під ніч у дорогу плаєм поміж ліси! Треба подождати ранку. Тим часом уночі знялася страшна буря з блискавицями, громами, поломилася, з корінням повіривала багато дерев.

Але ранок був гарний, тихий, і сонце, сходячи, сміялося до гір. Колачук поснідав і — гайда в дорогу! Недалеко пройшов плаєм, аж чує — щось у лісі немов стогне . . . Пристав, наслухує: так, стогне щось! Хай буде, що буде, іде за цим стогоном у ліс! Підходить, а там під грубою ялицею на землі величезний ведмідь. Лежить, стогне, не може вилізти з-під грубезної тяжкої ялиці. Буря звалила ялицю на „вуйка“, що якраз тоді під нею переходив.

Став Колачук над ведмедем і думає: „Можу його тут легко вбити, топір є, є й пістоль з двома кулями, але ж це тільки початок літа, кожух з ведмедя не вартий нічого — та й чи годиться вбивати безборонного? Ні! А залишити його тут, під ялицею, на муки й смерть теж не годиться. Вуйко, як би не було — Боже створіння та й не винен, що Бог створив його ведмедем і звелів жити в лісі“. А він же, „вуєчко“, такими лагідними очима дивиться і так жалісно стогне! . . .

Зрубав Колачук молодого бука, обрубав із нього гілляки, підпер ним грубу ялицю, підважив раз, другий і третій, зсунув її з ведмедя. Став „вуйко“ на ноги випростує хребет. Не зараз йому полегло, постогнав ще трохи, але потім глянув вдячними очима на Колачука і подався повільним кроком у ліс.

— Та це ніщо — звичайна річ: підважив ялицю та й урятував „вуйка“ від смерті, — сказав Колачук.

Але що було далі, те вже, як у казці. Мало хто повірив би тому.

Пішов Колачук у село, зорудував, що треба було, і вертається на свою полонину. Уже неда-

леко вечір. Іде він плаєм, доходить до того місця, де натрапив був на „вуйка“. Глянув — що це?

Упоперек плаю лежить убитий олень. А далі, під буком, „вуйко“ стоїть, поглядає на Колачука й ніби моргає до нього, посміхається, ще й головою киває.

Зрозумів „вуйка“ Колачук. Зайшов у стаю, осідлав коня, покликав скотаря та й пішли обидва з конем туди, де лежав рогатий олень. Поклали його на коня, прив'язали і привезли у стаю. Зняли шкіру, а м'ясо завудили. Роги з того оленя зберігав Колачук на спогад про дивну пригоду.

Так то ведмідь віддячив за рятунок від смерті.

— Але, — додав Колачук, — на цьому ще не кінець. Того літа не було в мене на полонині й найменшої шкоди: ніхто не бачив на ній ведмедів . . .

Скінчив Колачук розповідати, підклав до люльки жарину і повів очима по газдах. Тоді промовив Дмитро Раховський:

— Так то воно, газдики годні. А чи не могли б і люди навчитися вдячності від отого вуйка?

Довго ще говорили газди при ватрі. Аж „косарі“ та „квочка“ на небі пригадали їх, що пора вже йти спати.

Пояснення: пеструг — пестрюга, фореля, по-англійському trout, порода риби; гуцули — назва українського племені, що живе у східній частині галицьких Карпат; полонини: — пасовище на верху гори, де вже не росте ліс; гавра — ведмеже лігво; чатиння — голочки, що ними вкриті гілля смерек, ялиць, сосон; чічка — по-гуцульському квітка; царинка — сіножать біля гуцульської хати; „годні газда“ — достойний господар, бадіки — старші літими газди; „косарі“ та „квочка“ — народні назви зірок та сузір'їв.

С О Н Е Ч К О

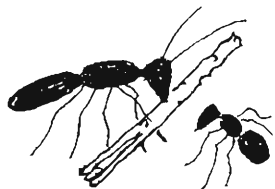

Тля напала на сади,
Тля накоїть нам біди!
Але „сонечка“ малі
Раптом прилетіли:
— Захистім сади від тлі! —
І всю тлю поїли.

„Сонечко“ — інакше бедрик, зозулька, комашка з червоними крильцями й чорними на них цятками.

М У Р А Ш К И

Трудівник мураха вчить
Малюків на світі жить:
Листя, віття носити,
В роті глину місити
І в ялиннику густім
Будувать мурашник-дім.

„ПАН ВУЖ”

Діялося це в одній з осель українських поселенців у Бразилії.

Кожна родина, що поселялась у безлюдних областях тієї країни, одержувала чималий шмат землі, порослої лісом. Його треба було викорчувати або випалити, щоб придбати трохи ріллі та площу під хату й господарські будівлі. Праця була нелегка, але сокира й пила промощували поволі поселенцям дорогу для життя в бразилійському пралісі.

У пралісі жило багато диких звірів. Траплялося, що вони підходили до осель і приглядалися до поселенців, мов би хотіли дізнатися, хто то проганяє їх усе далі й далі в глибину пралісу. Однак, найбільшою небезпекою для поселенців були вужі і гадюки, що спричиняли багато шкоди людям і домашнім тваринам. Тому батьки попереджали дітей, щоб не відходили далеко від хати й не заходили до лісу. Але діти не завжди про це пам'ятали.

Одній українській родині місце для поселення припало під самим пралісом. Нові господарські будівлі межували з лісовою гущавиною.

Коли батько працював у лісі чи в полі, малий Михась залишався з матір'ю на господарстві. По-снідавши, Михась вибігав з хати і бавився на подвір'ї. Але потім припало йому до вподоби місце на самому узліссі. Тут він завів собі городчик, майстрував, ставив малі хатки. Інколи навіть забував про те, що вже пора їсти, і мати мусіла голосно його кликати.

Михась мав таку звичку: одержавши молоко і хліб на снідання, виходив за хату, під ліс, і там усе те споживав. Потім спокійно продовжував свою забаву. Так, принаймні, здавалося мамі . . .

Хоч ніхто не бачив у поведінці Михася нічого злого, мати частенько наказувала йому, щоб він ані на крок не виходив поза огорожу.

Раз Михасів батько закінчив раніше, ніж звичайно, роботу. Вертався додому в той самий час, коли Михась біг з горщиком молока і хлібом поза будівлі. Зацікавлений батько пішов за ним і побачив на узліссі, як з дерева зсунувся величезний вуж і поповз до Михася . . .

Батько від страху закам'янів. Він знав, що вужі цієї породи можуть і молоду корову задушити, така в них сила. Отямившись, побіг до хати по рушницю. Не був певний, чи побачить ще свого сина живим. Але, вибігаючи з хати, зустрів Михася, що з порожнім горщиком біг весело подвір'ям.

Невимовно зраділи батько й мати, пригортали Михася й випитували, чи вуж не зробив йому чого злого. Михась побачив, що його таємницю розкрили, і зразу не знав, що казати. Потім роз-

повів, що до нього щодня приходять у гості „пан вуж”, п'є разом з ним молоко, а після того спокійно мандрує собі назад до лісу. А часом обидва вони бавляться. Коли ж, бува, Михась запізниться, то „пан вуж” уже чекає на нього під лісом.

Михасів батько розповів про це керівникові наукової експедиції, що саме тоді досліджувала життя маловідомих звірів бразилійського пралісу. Вона мала також за завдання ловити диких тварин живими й доставляти їх до зоологічного саду.

Керівник експедиції доручив далі виносити молоко вужеві. Це робила вже Михасева мати. Одного дня робітникам пощастило зловити вужа живим. Керівник дуже дякував батькові Михася, що допоміг йому добути незвичайного вужа.

* *

„Пан вуж” тепер в одному з зоопарків вигрівається на сонці. Він поглядає крізь скляну шибку на дітей, що його залюбки відвідують і, мабуть, згадує українського хлопчика Михася в далекому пралісі, що частував його кожного дня смачним, теплим молоком.

Не забув і Михась про свого дивного приятеля з лісу. Однак, Михась знає, що не всі вужі приятелюють з людськими дітьми. Диких звірів, гадюк і вужів треба завжди оберегатися, бо вони можуть заподіяти людині великої шкоди.

ДИКІ ЗВІРІ БАВЛЯТЬСЯ З ДІТЬМИ

У Лондоні відкрито в зоологічному парку окремий відділ, в якому дикі звірі бігають вільно і . . . бавляться з дітьми. Цей відділ влаштував проф. Ю. Гекслі. В ньому є мавпа-шимпанзе, палуга, пінгвін і лев. Усі звірі ведуть себе дуже чемно і нічого злого дітям не роблять. Звірі бавляться між собою і з дітьми. Найбільше подобається дітям мавпочка.

До цього відділу належать ще й інші приятелі дітей — молодий крокодил, велика гадюка з роду пітонів і маленькі шотландські коники.

ЗГУБЛЕНІ ПАПІРЦІ

У нашої Лялі сьогодні уродили. Прийшли подруги в гості та ще й даруночки принесли — книжечки „Вім-бом, дзелень-бом”, про „Ведмедя-ласуна”, „Як Панаас кізку пас” та всякі інші. Принесли й цукерків багато. Мама діток-гостей до столу посадила, пили всі та їли і Лялі „Многая літа” співали. Весело як!

Почали й забаву, а Ляля всім подругам цукерки дас. І ось дивись — уся підлога наче засіяна папірцями з цукерків. Прийшла мама.

— А ви, бачу, папірці погубили. Ану, пошукайте кожен свій.

Почали діти папірці збирати, а мама кошпчок принесла, і всі папірці вже в кошпку. І знову підлога чиста стала. І ніхто вже не кидав на неї папірці. Б. Д.

ПРИГОДИ ВОВКА НЕСИТОГО

29. ОБЛАВА

Не можна було більше терпіти — і люди зробили облаву на вовків. Зібралось з двадцять стрільців із рушницями та кількадесят загінчиків; були й тенета. Зараз за селом знайшли вовчий слід і пішли слідом до невеличкого гаю.

Розставили стрільців, порозкидали тенета. Провідник облави затрубів, і разом із трьох боків загукали загінчики. Повставали вовки, та не дуже страшно їм людського гомону. Ідуть купкою, лише ватажок Неситий гарчить собі стиха. А загінчики все налягають, вже й з рушниць залуци-

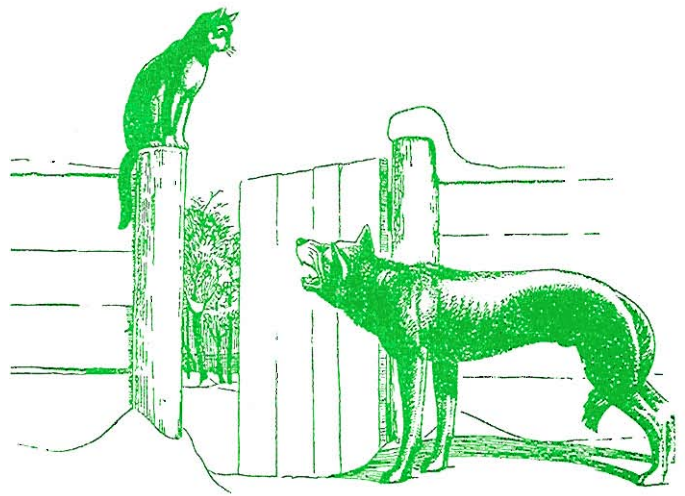
ли. Злякалися вовки й кинулися врозтіч. Два натрапили на тенета, а шість вийшли на стрільців. Чотирьох вовків поклали відразу, а два завернули й кинулися на загінчики. Але там такий галас підняли, що один вовк кинувся знову на стрільців. Тільки один прорвався поза круг стрільців. То був наш Вовк-Неситий. Але слідом за ним побігли люди й собаки.

30. СУМНИЙ КІНЕЦЬ НЕСИТОГО

Та на цей раз уже змололося на нашому Вовкові. Не було куди тікати. Він подався в село. Що там з ним сталося, про це так розповідає дідусь Кенир — Леонід Глібів, поет, що написав багато гарних байок про звірів:

„В село із лісу вовк забіг . . . Не думайте, що в гості, братця. Ні, в гості вовк не забіжить; а він прибіг, щоб денебудь сховатись; його вже люд з собаками настиг . . . І рад би вовк в які ворота вскочить, та лишенько йому: куди не поглядить, — усюди вовченька недоленька морочить. Ворота, як на те ж, кругом усі залепті, а дуже вовчику не хочеться умерти.

Коли глядять, — на загороді кіт сидить, на сонечку мурликає-дрімає. Підходить вовк і до кота мовляє:

— Котику-братіку! Скажіть мені скоріше, хто з хазяїв отут усіх добріше. Я хочу попрохати, щоб хто мене сховав на той недобрий час . . . Чи чуєш гомін той? За мною то женуться . . . Котику-братіку, куди ж мені поткнуться?

— Прости мерщій Степана, він добрий чоловік, — кіт вовкові сказав.

— Так я у нього вкрав барана . . .

— Ну, так навідайсь до Дем'яна.

— Е, і Дем'яна я боюсь . . . Як тільки навернусь, він і згадає поросятко.

— Біжи ж аж ген живе Трохим.

— Трохим? Боюсь зійтись з ним; з весни ще злий він за ягнятко.

— Погано ж . . . Ну, а чи не прийме Клим?

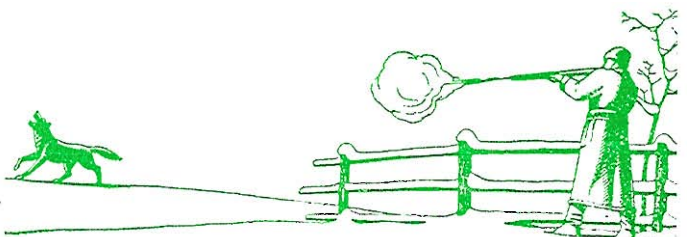
— Ох, братчику, теля я в нього звів!

— Так, бачу, ти усім тут добре надоїв, — кіт вовкові сказав, — чого ж ти, братчику, сюди і забігав? Ні, наші козаки ще з розуму не спали, щоб вовка від біди сховали. І так таки ти сам не без вини. Що, братчику, посіяв, те й пожни . . .”

Надбігли собаки й люди, і тут наш Вовк пожаг те, що посіяв. Але слава про його розбишацькі вчинки та про всякі його пригоди не пропала ще й досі.

І тепер по вовчих норах старі вовчиці розповідають своїм дітям в науку про славного вовчого розбишаку Неситого. Так само і по людських хатах не раз матері розказують своїм діткам веселі байочки про Вовчика-братчика і страшні про Вовка-Неситого.

(Кінець)

ХТО ПІД КИМ ЯМУ КОПАЄ...

Побачив якомсь лис вивірку на дереві та й каже до неї:

— Знаєш, вивіркодушко, я знайшов у дуплі онде низько при землі мішок, повний горіхів. Зійди на землю, я тобі їх усі віддам.

Вивірка зразу догадалася, що це хитрощі: лис хоче її заманити на землю та й з'їсти.

— Добре, — відповідає. — За те я віддячу тобі: покажу дупло таки на землі, де сидить качка з каченятами. Але ходім перше по горіхи!

Лис подумав-подумав і говорить:

— Ти покажи мені перше качки, бо вони можуть за той час, як підемо по горіхи, повтікати!

А сам собі думає: „Хай покаже мені качки, бо, як я її з'їм, не буду знати, де качок шукати”.

— Добре! — каже вивірка. — Ходім!

Пішли. Вивірка скаче по деревах, а лис слідом за нею біжить по землі. Приєднала вивірка лиса до дупла, де було гніздо ос.

— Встромляй голову і хапай качок!

Лис не догадався підступу, всунув голову, а осі як кинуться на нього, та й ну шпигати, де попаде, — в ніс, вуха, губи... Лис у крик! Шарпає голову, та ба, дупло вузьке, не пускає. Шарпнув ще раз щосили, здер шкіру коло вух, але голову таки витягнув. Скавулить та скавулить, а голова пухне, болить, що видержати годі.

Не ждав лис, утік, а вивірка з дерева в сміх та й каже лисові навздогін:

— Хто під ким яму копає, той сам у неї впадає!

НАСРЕДДІН ГОДЖА Й КАЗАН

Давним-давно, понад триста років тому, жив у Туреччині хитрий, вигадливий і дотепний чоловік, Насреддін Годжа. І досі серед турецького народу живуть оповідання про різні хитроумні та цікаві витівки Насреддіна Годжі.

Одного разу Годжа позичив у сусіда мідяний казан. Казан йому так сподобався, що Годжа вирішив собі його привласнити. Отже, замість повернути казан власникові, він приніс йому іншого, малесенького казанка і сказав:

— Твій казан народив учора дитину. Ось вона! Інший на моєму місці приховав би це від тебе і привласнив собі цього малесенького казанка. Але я не такий! Ти знаєш, що я, найчесніша людина на світі, не хочу позбавити тебе цього несподіваного дару з неба. Бери його і хай твоє життя буде довге й щасливе!

Сусід був занадто приголомшений, щоб щось відповісти, і повірив, що сталося чудо.

Незабаром Годжа повернув власникові й великого казана, але згодом прийшов позичити його знову. Цим разом простодушний сусід не тільки дуже радо погодився позичити свого казана Годжі, але навіть сам допоміг занести його до Годжиної хати. Він сподівався, що, може, казан знову щось йому народить, от хоча б і близняток.

Минуло багато часу, але Годжа все ще не повертав казана. Тоді сусід пішов до нього запитати, що сталося з його казаном.

— Благородний Насреддіне, — сказав сусід, — я хотів би знати, як почуває себе мій казан. Мені прикро тебе турбувати, але він мені дуже потрібний.

Насреддін прикинувся здивованим.

— Як, — скрикнув він, — невже до тебе не дійшла вістка, що твій казан помер? Дуже прошу тебе йди додому й обережно скажи про це бідному сироті, малесенькому казанкові!

Тоді скривджений сусід зняв такий галас і так почав сваритись, що навколо них зібралася велика юрба народу. Всі радили обдуреному сусідові вдатися до судді. Але на суді тільки посміялися з усієї тієї історії і сказали позивачеві:

— Якщо ти повірив Годжі, що твій казан міг народити дитину, то чому ж ти тепер не віриш, що твій казан помер? Іди додому й надалі будь розумніший!

Н. И.

Опрацювала М. Туркало

КУТОК РОЗВАГ

ЯК ВИЗНАЧИТИ В ЛІСІ СТОРОНИ СВІТУ

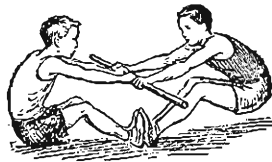
Коли йдете в ліс, запам'ятайте, з котрої сторони приходите — чи з півночі, чи з іншої сторони. Як заблудите, то знатимете, що треба йти назад в ту сторону, з якої прийшли. А як розпізнати в лісі, де північ? Ось росте окремо дерево — на такому дереві галузки від півдня звичайно довші й густіші, як від півночі. А ось пень зрубано-го дерева — зверху видно кружки-кільця. Кожного року наростає на дереві новий кружок, з півдня ширший, а з півночі — вузьчий. З півночі дерева і каміння часто поростають мохом. А ось під стовбуром дерева муравлище. Його будують муравлі з південної сторони стовбура.

← п-н — північ п-д — південь →

З цих різних позначок знайдете північ. Коли звернете до півночі лицем, то позаду матимете південь, праворуч — схід, а ліворуч — захід. Тепер пригляньтеся рисункові і знайдіть, де на ньому північ, а де південь.

ХТО ДУЖЧИЙ?

Два змагуни сідають один проти одного на землю, беруться за палицю (міцну, щоб не зламалася під час змагу) і впираються один в одного стопами ніг.

Кожен змагун тягне палицю в свій бік. Переможцем стає той, хто підніме хоч би трохи противника з землі.

ВХОПІТЬ ШНУР!

До шнурка, завдовжки 2-3 ярди, прив'яжіть кольорові клаптики матерії. Шнур покладіть на землю і при кінцях його проведіть дві лінії. Від кінців шнура на відда-

лі 10 ярдів в обидвох протилежних сторонах застроміть прапорці. Тут стають змагуни-учасники гри. На знак провідника біжать вони до шнура. Хто добіжить перший, вхопить кінець шнура і потягне до себе, той виграє.

НЕБУВАЛИЙ КІНЬ

(Казка-загадка)

Було це в часи, коли наші предки воювали з половцями. В одному бою відважний княжий дружинник Славомир попав у половецький полон. Князь виріядив послів до хана, щоб за викуп випустив його дружинника.

Хан відповів: — Добре, але ні золота, ні грошей, ні дорожочностей мені не треба. Хай Славомир за три дні роздобуде мені коня. Тільки цей кінь має бути не ворожий, не буланний, не гнідий, не карий, не сірий, не перистий і ніякої іншої масти, яка є на світі.

Зажурилися послы й сказали Славомирові: — Погано, бо хан хоче за викуп коня такої масти, якої на світі немає.

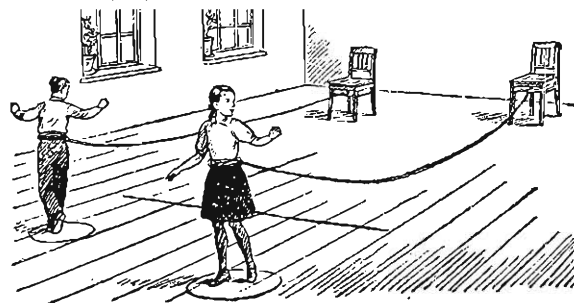
— Гарзд, — мовив Славомир, — перекажіть ханові, хай випустить мене, і я роздобуду йому такого коня.

За три дні Славомир повідомив хана, що він має для нього небувалого коня і просить вибрати день, щоб прислати за ним. Але минуло багато років, а хан ніяк не міг вибрати такого дня, щоб прислати до Славомира за конем.

Чому хан не міг вибрати такого дня?

КРИСЛО ДО МЕНЕ!

Нарисуйте рівнобіжно до стіни у віддалі 8-10 кроків від неї лінію, а ще 3 кроки далі два кола у віддалі 4-5 кроків одне від одного.

Навпроти одного і другого кола поставте під стіною два крісла. До кожного крісла прив'яжіть шнур такої довгій, щоб сягав до кола. На кінці шнура прикріпіть кусок матерії на 1 ярд довжиною.

Учасники гри стають парами — по одному в коло, кожен сильно підперізується матерією, наче поясом, і підносять трохи вгору руки. На знак провідника гри змагуни починають швидко обертатися на місці, не виходячи із кола. Шнур обкручується в поясі, а крісло поступово присувається до лінії. В момент, коли чотири ніжки крісла опиняються за лінією, змагун вибігає з кола і сідає на крісло. Хто з пари змагунів скоріше сяде, той виграє.

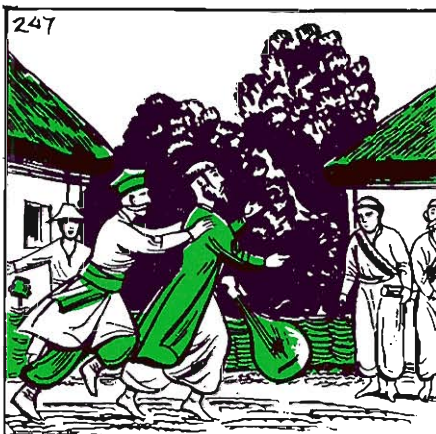
Коли перша пара змагунів закінчить змаг, крісла ставте під стіну, і чергова пара починає гру-змагання.

ВІДПОВІДЬ НА ЗАГАДКУ „НЕБУВАЛИЙ КІНЬ”

Славомир попросив хана прислати за конем у перший-ліпший день тижня, але не в понеділок, не у вівторок, не в середу, не в четвер, не в п'ятницю, не в суботу і не в неділю.

БОГДАН, КОЗАК-ХАРАКТЕРНИК ІСТОРИЧНА КАЗКА UKRAINIAN TALE ВОГДАН, КОЗАК-SORCERER

РОЗДІЛ XVI: ЯК ХАРАКТЕРНИК БУВ ЗА КОНЯ | CHAPTER XVI: HOW THE SORCERER SIMULATED A HORSE

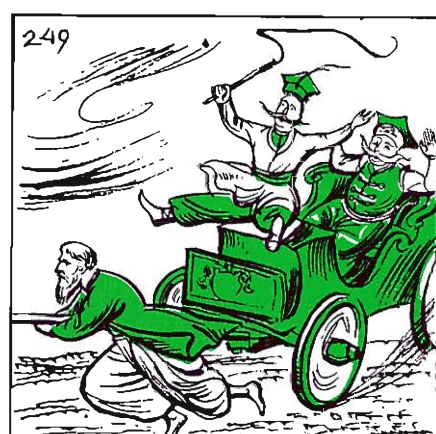
— Гей, — крикнув пан, побачивши Богдана, — запряжи й цього неробу до коляси!

“Hey!” — the lord called out when he saw Bohdan, — “hitch up this loafer to the carriage!”

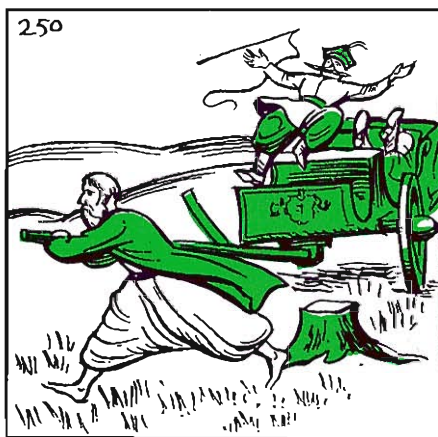
— Хлопці, скидайте шлеї! — крикнув раптом Богдан до кріпаків, коли погонич сів на своє місце.

“Lads, take off the harness!” — Bohdan called to the slaves after the driver mounted the carriage.

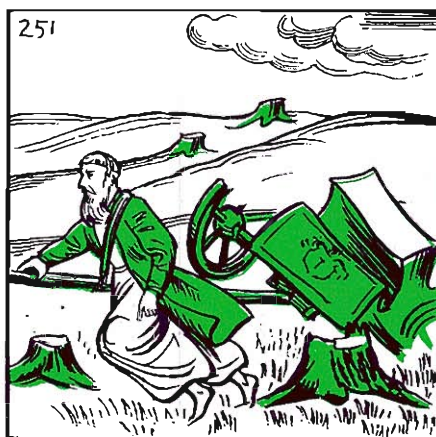
— Га! Що це таке? — звернули враз пан і погонич, але Богдан з великою силою шарпнув колясу.

“Ha! What is this?” — the lord and the driver yelled in unison as Bohdan pulled on the carriage with a mighty heave.

Богдан повернув з дороги на зруб із здоровими пеньками.

Bohdan steered the carriage off the road and into a glade covered with tree-stumps.

За хвилину коляса обернулася в купу трісок.

In a jiffy, the carriage turned into a heap of wooden splinters.

— От і провезлися! — застогнав пан під пеньком, поглядаючи безрадно на свого погонича.

“What a ride!” — groaned the lord from under a tree-stump looking helplessly at his driver.

(Кінець шіснадцятого розділу)

(End of chapter 16)